

ION MATEIU

3582

CULTURA ROMÂNEASCĂ

ȘI

MINORITĂȚILE NAȚIONALE

DIN TRANSILVANIA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EXTRAS

DIN

„ARHIVA PENTRU ȘTIINȚA ȘI REFORMA SOCIALĂ“, NR. 2—3.

BRAȘOV

EDITURA GAZETEI TRANSILVANIEI

1920

ION MATEIU

3582

*Alina prof. M. Lupăreanu
în num. de prefecție*

Cluj, 14.12.20. Arhivă

CULTURA ROMÂNEASCĂ

ȘI

MINORITĂȚILE NAȚIONALE

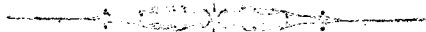
DIN TRANSILVANIA

EXTRAS

DIN

„ARHIVA PENTRU ȘTIINȚA ȘI REFORMA SOCIALĂ”, NR. 2-3.

BRAȘOV

EDITURA GAZETEI TRANSILVANIEI

1920

CUPRINSUL

Realitatea problemei minorităților naționale. Deslegarea ei este o necesitate de stat. Politicianismul superficial și cugetarea filozofică. Rolul competenței științifice. Ideea statului național unitar. Eroarea acestei concepții în formularea ei practică. Asimilarea forțată. Problema de naționalitate este o creațiune a statului modern. Naționalitatea nu e o formă externă ci o stare de conștiință. Desnaționalizarea prin limbă o greșală psihologică. Omogenitatea sufletească este un rezultat al culturii superioare. Roma antică și America modernă, ca exemple de asimilare liberă. Ce trebuie să facă statul românesc? Politică de agresiune sau de apropiere voluntară? Politica feudală ungurească. Prăbușirea ei prin rezistența minorităților. Statul românesc trebuie să urmeze politica industrialismului care este liberă. Imprietenirea minorităților cu noua stare de drept. Garantarea libertății naționale. Actul dela Alba-Iulia ca expresiune legală a politicii noastre de naționalități. Valoarea lui de stat. Simpatizarea vieții de stat românești. Strictea păstrare a caracterului de drept al statului. Deplină libertate culturală; administrație și justiție proprie. Cultul limbii naționale. Greșala învățării forțate a limbii românești. Libertatea socială integrală ca factor unic de pacificare a naționalităților. Cultura românească ca mijloc al supremului scop de stat. Superiorizarea ei față de culturile minorităților. Laborizarea și spiritualizarea vieții. Cultul personalității și al muncii. Formarea unei concepții de viață. Plus producția și schimbul liber — ca factori economici în crearea civilizației românești. Culturalizarea maselor și socializarea personalităților. Rectificarea bilanțului cultural creat de Unguri. Programul nostru cultural în raport cu minoritățile. Noua concepție a școlii. Voluntarismul cultural al maselor. Libertatea și democrația ca mijloace ale expansiunii naționale. Popor și națiune. Domnia fără concurență a civilizației românești. Asimilarea naționalităților prin această civilizație. Justificarea sociologică a politicii noastre de naționalități preconizată în actul dela Alba-Iulia.

Noua stare de drept creată prin voința unitară a poporului românesc din Transilvania, provoacă în mod firesc o serie în'reagă de probleme publice, a căror deslegare intră acum în sfera noastră de competență și de răspundere.

Desigur, că prin înfașurarea lor complicată, toate prezintă dificultăți, însă nici una din ele nu este condiționată prin caracterul ei sensibil — de o mai adâncă înțelegere politică, decât inevitabila problemă a *minorităților naționale*.

Oricât de mult am fi încredințați, că România întregită nu este — sub aspect teritorial — o țară poliglotă, totuș trebuie să recunoaștem că ființa unor minorități de altă limbă, ne pune în fața unei *realități politice*, pe care n'o putem ignora, fără a-i resimți importanța în consolidarea vieții noastre de stat.

Pentru acest motiv socotim că e o datorie și în același timp o necesitate isvorită din iubirea către patria noastră, să abordăm în rândurile următoare, chestiunea minorităților naționale din Transilvania, încercând să precizăm convingerile noastre relative la rezolvirea ei, în strânsă legătură cu viața și cultura românească.

Pământul românesc delimitat în actul istoric dela Alba-Iulia, cuprinde pe o suprafață de peste 100.000 km. pătrați mai bine de 6 milioane suflete, cari în cifre rotunde se repartizează astfel: 3 $\frac{1}{2}$ milioane Români, 1 $\frac{1}{2}$ milioane Unguri (dintre ei 800 000 populație urbană), 700.000 Nemți (Sași 200 mii, Șvabi 500 mii), 100.000 Ruteni.

Privind această distribuție ne dăm seama că elementul românesc înfașează o astfel de majoritate, care — susținută și de energia rasei noastre — înlătură ab ovo orice posibilitate de umbrire sau de răsturnare a domniei românești. Iar raportând numărul fracțiunilor străine din Transilvania, la totalitatea masei naționale dintre Nistru și Tisa, ipotezele acestea de minuscule ori coalizate ofensive politice, apar ca niște simple jocuri de fantezie pe scena *realităților* de stat.

Făcând această constatare principiară, urmează oare să declarăm în mod apodictic că nu există, în ce privește Transilvania, o chestiune a naționalităților, și în consecință să ne desinteresăm cu totul de problema minorităților naționale? Politica ungurească, care a provocat risipirea regatului milenar, ne învață să răspundem: **nu**.

Totul atârnă de concepția de stat filozofică pe care și-o elaborează România întregită, relativ la dreptul de viață al fracțiunilor naționale în cadrele regatului românesc.

Prin urmare, trebuie să înlăturăm cu stăruință toate acele chiote patriotice, prin cari o lamentabilă oaste de homunculi politici, neîntrecută în superficialitatea și lipsa de conștiință, aruncă în ochii mulțimii, naive, cele mai ignorante rețete de politică națională.

În locul lor trebuie să se audă cât mai limpede și mai categoric cuvântul bărbaților cugetători, cari prin disciplina științifică a personalității lor creatoare, s'au ridicat la o luminoasă și rodnică concepție despre lume și viață.

Numai competența lor obiectivă, întemeiată pe o rădăcină specializare în evoluția integrală a umanității, e în măsură să indice cărmuitorilor politici, principii și metode pentru îndrumarea sistematică, armonică și neconținut progresivă a vieții de stat.

Pentru a face să pătrundă și să biruiască această idee forță ne simim să fixăm o seamă de constatări, pe care nu ni le-a dat un eclecticism doctrinar, ci o experiență proprie, cei drept mai puțin pretențioasă, dar cu atât mai prețioasă, prin învățămintele ei de o clasică valoare practică, confirmate de fapte istorice contemporane.

Cu prilejul anchetei din București privitoare la unificarea învățământului, am văzut lansându-se de către reprezentanții culturali ai vechiului regat, cu o însuflețire unanimă, ideea statului național unitar. Iar ca mijloc efectiv pentru înfăptuirea acestei idei, se preconiza învățarea forțată a limbii românești.

Am rămas, firește, adânc nemulțumit de această concepție, a cărei zădărnici și lipsă de îndreptățire morală în metodele ei, a putut-o confirma orice spirit concludent în rezultatele răzbanătoare ale încercării universale asupra Puterilor Centrale,

Această idee „politică” cu rădăcinile ei practice, a zdrobit — pe lângă alte erori conștiente — Germania militaristă, pulverizând în miș de bucăți colosul polițienesc al Rusiei absolutiste, ca să desființeze în sfârșit, cu o violență zguduitoare dar logică, marea monarhie austro-ugară.

A ridică acum din ruinele falimentului său tragic și iremediabil o rădăcină, spre a-i da conștiința de idee conducătoare în noua fundamentare a regatului poporului românesc, ar însemna tăgăduirea vinovată a marilor adevăruri istorice, pe cari știința socială le pune așa de limpede în raza conștiinței noastre.

Statul național unitar, ca ideal politic în preocupările unui popor conducător, constituie fără îndoială o tendință apreciabilă, și el nici nu poate fi reprobabil atunci când se înfăptuiește în baza unui proces social absolut liber.

Dar când această țintă de stat își fixează ca o necesitate crearea unității politice, justificând asimilarea minorităților prin învățarea forțată a limbii dominante, atunci ne găsim în fața unui sistem pe care filozofia politică îl condamnă deopotrivă cu experiența istorică și cu evoluția triumfătoare a umanitarismului din zilele noastre.

Din capul locului trebuie să ne punem câteva întrebări de ordin principiar, spre a ne lămurii asupra modului cum avem să ne înfățișăm problema și care să fie metoda de aplicare.

Este o condiție imperativă pentru existența noului regat românesc, ca el să aibă sub raport etnic un caracter național unitar?

Minoritățile de altă limbă prezintă oare o prilejărie sau o piedică în calea înfăptuirii unității naționale și în genere a păstrării puterii politice pe seama poporului românesc?

Ce concepție de stat avem relativ la problema naționalităților și cum înțelegem s'o tratăm în mod practic?

Ideea statului național, ca ideal politic, s'a ivit abia în veacul al XIX-lea când minoritățile exploatare de feudalismul stăpânitor, s'au trezit — prin ivirea

producției de piață, prin dezvoltarea industriei și a vieții orășenești — la conștiința națională luptătoare.

Acest fenomen social — pus în lumina exclusivismului politic dominant — a provocat teama slăbirii forței politice de stat, identificată cu unitatea acestuia, și astfel a răsărit gândul salvării unității de stat prin crearea unității de limbă.

S'a lansat deci formula că un stat nu poate fi compus, decât dintr'o singură națiune omogenă sub raport lingvistic, iar întru cât ar exista în cuprinsul statului limbi diferite, ele trebuiesc suprimate.

Această teorie era în însăși concepția ei fundamental greșită, căci pornea dela ipoteza identității celor două noțiuni: limbă și naționalitate, crezând că limba este unicul criteriu de recunoaștere a naționalității.

Fără a îndrăzni să întrebuițeze ca mijloc desnaționalizator barbarismul decapitării (aplicat de Turci asupra Armenilor), statul modern a socotit să uzeze de metode artificiale în realizarea unității naționale, răpind limba fracțiunilor eterogene.

Concepția integrală a naționalității nu poate fi determinată numai prin limbă, deoarece aceasta este exclusiv o formă *externă* de manifestare. Naționalitatea e o *stare de conștiință-spirituală*, care nu vine pe cale măestră, ci se câștigă de către individul social — pe calea unui proces psihologic subconștient — prin pătrunderea suflătească în solidaritatea istorică, culturală, morală și economică, comună pluralității de oameni din care face parte.

Limba nefiind altceva decât un organ de exprimare a acestei stări de conștiință urmează în mod firesc, că prin înlăturarea forțată a limbii (chiar dacă așa ceva ar fi cu putință) n'am distrus și starea de conștiință, de oarece limba se află aici în raport de efect și nu de cauză; iar legile cosmice ne învață așa de neîndoit, că *efectele* rezultă din *cauze*, și nu invers.

În consecință, putem stabili adevărul sociologic că *unitatea de limbă într'un stat eterogen nu se poate crea, decât prin înlăturarea stării de conștiință deosebită a respectivelor naționalități.*

Din lipsa de pătrundere în realitatea acestei legi etnopsihologice, s'a dezvoltat în statele moderne europene boala politică așa de gravă a desnaționalizării minorităților, pe care n'a fost în stare s'o vindece nici o prevedere politică. A trebuit să vie bisturiul sângeros al conflagrațiunii universale, care să demonstreze pe masa de operație europeană, toată criminalitatea acestei odioase fantome de stat.

Războiul contra limbilor în diferitele state moderne și cu deosebire în fosta monarhie habsburgică, este o dovadă ad oculos, prin rezultatele sale tragice de astăzi, că năzuința pentru înlăturarea statului național unitar prin extirparea limbii este în politica de stat o adevărată demență bolșevică — cum i-am zice într'o comparație de actualitate.

A zidi statul unitar românesc pe temelia unei astfel de concepții, ar fi să cădem nu numai la o metodă de semibarbarie, absolut infructuasă, ci să periclitàm în cel mai înalt grad însăși posibilitatea dezvoltării liniștite și armonice a regalității neamului nostru.

Ideea statului unitar suntem liberi s'o punem în șirul preocupărilor noastre politice, dar n'o putem așeza ca dogmă de stat, decât privind-o în lumina unei cugetări filozofice obiective. Și aceasta ne spune că naționalitatea nu este o formă *lingvistică*, ci o *stare de conștiință*, și prin urmare un stat cu națio-

naționalități nu poate deveni unitar prin omogenitatea limbii, ci exclusiv prin omogenitatea acestei stări de conștiință.

Istoria dezvoltării statelor ne arată, că procesul constituirii omogenității sufletești și prin ea a celei politice în rândul cetățenilor, a izbutit numai acolo unde minoritățile erau lipsite de conștiința națională sau se găseau într-o desăvârșită inferioritate culturală față de poporul cuceritor. Acest fenomen se produce chiar și atunci, când cuceriiții prezintă o majoritate absolută. Exemple ne îmbie Roma veche, care asimilase popoare barbare mai numeroase decât poporul Republicei, tocmai prin strălucirea culturii sale.

Unde însă această cultură nu înfățișă o superioritate vădită, confopirea nu izbutea, chiar dacă biruiții reprezentau a minoritate. Acesta e cazul Greciei antice, care nu s'a desnaționalizat, fiindcă a opus culturii romane, civilizația ei nă mai înaltă.

În statul contemporan totuș observăm faptul caracteristic, că minorități de acelaș nivel cultural nu pot rezista în fața culturii poporului de stat, cum se întâmplă cu Germanii din Statele Unite ale Americii pe când Germanii din Brazilia își păstrează naționalitatea, de oarece cultura portugheză a acelu stat este inferioară culturii germane.

Această americanizare vertiginoasă a tuturor fracțiunilor de cultură creștină într'un stat cu cea mai deplină libertate, își găsește explicarea după sociologia americani, în votul universal, în politica democratică și cu deosebire în acel avânt uriaș al industrialismului, care acolo a cuprins toate colțurile vieții omenești, creiând o copleșitoare și unică civilizație americană.

Acți vedem mai izbitor legile psihologice ale asimilării, care desbracă de naționalitate nu prin oprirea limbii sau prin metode persecuționale de alte domenii, ci exclusiv prin superioritatea mereu ascendentă și expansivă a forței sufletești isvorată sub lumina liberalismului umanitar, dintr'o reală și înțelegătoare concepție de viață.

Popoarele își părăsesc ființa lor proprie și primesc o conștiință nouă, determinată de influența liberă dar ameștoare a uriașei energii creatoare, etic-sociale, ce se revarsă impetuoasă din sufletul națiunii stăpânitoare.

Acesta este rîm al adevărat al asimilării, care realizează fără artificii sau tendințe transparente, ideea statului național unitar.

E de sigur o fericire să-l ajungi, dar găeso că nu este o nenorocire să nu-l avem asăzi și noi. Existența statului românesc nu poate fi sgușuită prin această lipsă de unitarism național decât atunci, când poporul românesc ar adopia, falsă concepție de stat relativ la viața minorităților naționale.

Când aceste minorități încep să se miște luând atitudini agresive ori de nemulțumiri disincere, cauza nu trebuie căutată în caracterul unitar încă nerealizat al statului, ci în atingerea nedreptățită a stării lor de conștiință, care-i îndrumă la acțiuni de rezistență.

O politică de stat care pune minoritățile conștiente într'o stare de apărare forțată și nu într'una de apăsare voluntară, săvă însăși ruina existenței lui.

În lumina acestor constatări, să cercetăm problema minorităților din Transilvania în raport cu vaza națională, fiind încredințați, că soluțiile ce se vor impune din înțelegerea ei dreptă, au să fie cele mai tari pietre unghiulare în fundamentul statului-ideal, pe care dorește să-l construiască poporul românesc unit în granițele sale etnice.

În teritoriul de dincoace de Carpați, sau al Daciei superioare, cum i se spune după o expresie a lui Papiu Ilarian, neamul nostru are alături de sine două minorități considerabile: Ungurii și Sașii (inclusiv Șvabii din Bănat).

Pe cât de grăbiți au fost Sașii în recunoașterea unirii, pe atât de recalci-tranși se țin Ungurii în fața atăpării românești.

Ambele atitudini se explică prin psihologia de rasă care se manifestă la cele două popoare în atitudini politice cu totul divergente. Pe când actul Sașilor este o emanațiune a simțului lor practic de adaptare socială, rezistența Ungurilor derivă din mândria regalității lor milenare, pe care nu înțeleg s'o vadă prăbușită, fără puțință de refacere, la picioarele învingătorului desprețuit.

Sunt două mentalități aici, una, care înțelegând realitățile istorice, speră totul pentru sine, alta care, străfulgerată de vraja unei mărimi risipite, ca și de fantoma peraecuțiilor aplicate, tremură de spaimă. Ambele isvorăsc din adâncimea unei puternice tradiții seculare create sub scutul atâtor împrejurări prielnice, care le-a ridicat în epoca contemporană la o deplină stare de conștiință exteriorizată în cultura lor națională.

Acesie popoare sunt — prin trecutul lor de muncă și de supremație — perfect conștiente, nu numai de valoarea etic-socială a cuceririlor culturale la cari au ajuns, ci și de ființa și rostul naționalității lor proprii în evoluția umanității.

Și atunci oricare ar fi termometrul stărilor sufletești în momentul trecerii lor la altă formă de drept public, datoria noastră ca popor de stat ne cere ca o primordială condiție, să ținem seama de gradul de civilizație ce-l reprezintă, și examinându-i forța etică în perspectiva idealului cosmic, să aplicăm principile de cămuire răsărite din noua concepție democratică asupra națiunilor.

Statul modern, prin trecerea sa din formațiunea de castă la forma de drept, a creat și problema națională, susținând că viața proprie a minorităților este o piedecă seroasă în drumul lui de înțărare, pe care n'o vedea garantată, decât în uniformitatea externă a cetățenilor săi. Această părere de stat excludea îndreptățirea altor popoare la existență particularistă, pe care nu înceta s'o combată sau să o suprime prin orice fel de mijloace.

Cum însă faptele contemporane au răsturnat această falsă ideologie de cabinet politic, ridicând în temelie experiențelor și al pătrunderii obiective în rostul lumii, cugetarea filozofică la rolul de îndrumătoare justificată a omenirii, aceasta a codificat, ca o emanațiune voluntară a conștiinței universale, dreptul la viața liberă a națiunilor.

Libertatea națiunilor este astăzi o axiomă etică imperativă, smulsă cu sânge de omenirea întreagă din însăși armonia eternă a Cosmosului.

Prin urmare politica noastră de stat în raport cu Ungurii și Sașii din Transilvania, deinde de atitudinea principiară ce-o va lua pe lângă una sau alta din cele două concepții asupra naționalităților.

Cea dinăi este concepția *feudală*, oare sugestionată de un exclusivism național exagerat, tindea să păstreze nu numai hegemonia medievală a claselor nobiliare, ci să întărească și supremația politică numai pe seama poporului devenit dominant prin norocul împrejurărilor istorice. Pentru aceasta era necesar să dispară orice variațiune etnică, tulburătoare a unității politice atotputernice, și mijlocul potrivit s'a găsit în asimilarea forțată.

Astfel statul maghiar inaugurează politica desnaționalizării brutale, refuzând poporului românesc nu numai libertățile politice, ci și dreptul la sufletul

lui propriu prin suprimarea limbii până la distrugerea fațișii a instituțiilor sale culturale.

Toate sistemele de persecuțiune, erau aplicate cu o neîncrecută profuziune patriotică în numele acelei nenorocite idi de stat național maghiar unitar pe care politica oficială — indiferent de partide — o urmărea ca o supremă datorie națională.

Prin aceasta statul unguresc se punea în stare de războiu cu o parte a cetățenilor săi. Firește că neamul nostru inferior ca număr și ca forță politică este silit a intra în defensivă, care devine cu atât mai îndârjită, ou cât conștiința sa națională este mai dezvoltată.

Până când politica maghiară nu intrase în perioada agresivității directe, Românii, întemeiași pe legea de naționalități, cereau cultură, justiție și administrație în limba „națională”. Acesta era așa numitul minimum național în baza căruia înțelegeau să-și exerciteze libertatea politică și civică, garantată în constituția statului.

Când însă ideologia ungurească intră în ofensivă tocmai contra acestui minim. Întrebunțând arme draconice pentru înlăturarea lui, sufletul românesc a reacționat cu putere; brutalitatea maghiară i-a întărit, nu numai sol daritatea de luptă, ci i-a trezit tot mai stăruiitor sentimentul de rasă, ducându-l spre convingerea că numai un act revoluționar colectiv poate lichida acest războiu intern.

Așa s'a creat de către politica maghiară a ideei statului național unitar, irendentismul românesc, care dacă până aci exista numai în conștiința luptătorilor literari și politici, acum intrase — prin evoluția culturală — ca un element motoric și în sufletul simțitor al maselor populare. Războiul universal nu numai că a verificat existența acestui irendentism, dar l-a și văzut înfăptuindu-și ținta supremă prin actul dela Alba-Iulia, cum l au realizat și celelalte popoare supuse aceluiaș regim de opresiune națională.

Concluzia logică, ce se desface așa de limpede din prăbușirea Puterilor Centrale, este aceasta: Politica asimilării forțate în vederea atingerii statului național unitar, duce în ultimă consecvență la desființarea statelor.

Evident, deci, că noi nu putem adopta această politică față de minoritățile din Transilvania, fără a expune statul românesc unei sinucideri sigure.

Dar după părerea noastră nici nu este oportun și util sub raportul actual al intereselor de stat, să punem în mod practic problema asimilării naționalităților.

Asimilarea adevărată nu este rezultatul unei metode politice intenționat aplicate din partea statului, ci se prezintă ca un proces social inconștient, determinat de un întreg complex de factori, cari dau sinteza civilizației, asimilantă prin superioritatea cuceritoare la care a putut-o înălța munca poporului dominant.

Așa dar nu este necesar să ridicăm problema asimilării naționalităților lor nici chiar în forma asimilării libere, ci ceea ce trebuie să ne preocupe față de ele în momentul constituirii statului românesc integral, este ideea împrietenirii lor cu noua stare de drept în care au ajuns.

În acest scop, cea dintâi condiție este garantarea libertății lor naționale. Poporul românesc din Transilvania, conștient de valoarea acestui factor social, — pentru care el însuși luptase cu atâta bărbăție veacuri neîntreruptă

— a și căutat, din clipa luării puterii de stat, să asigure în formă solemnă această libertate.

Suferințele îndelungate la cari l-a expus sistemul polițial de opresiune maghiară, împingându-l la cea mai înverșunată rezistență, l-au învățat pe deoparte că popoarele cu conștiință națională nu pot fi exterminate, iar pe de alta că dreptul lor la viață liberă este consfințit nu numai de legile eterne ale umanității, ci și de cea înțeleptă de stat concretizată în concepția triumfătoare a ideologiei wilsoniene.

Astfel a codificat — cu deplină înțelegere și prevedere politică — în actul istoric dela Alba-Iulia, principiile politice de stat față de naționalități în următoarele puncte ale art. III:

1. *Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va conduce (instrua, administra și judeca) în limba lui proprie, prin oameni aleși din sânul lui și fiecare popor va primi drept de reprezentare în casa țării în măsură cu numărul sa-1 alcătuesc.*

2. *Egală îndreptățire și deplină libertate confesională în stat.*

3. *Infăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic. Volul obțesc, direct, egal, secret pentru bărbați și femei dela vârsta de 21 ani.*

4. *Desăvârșita libertate de presă. Libera propagandă a tuturor gândirilor omenești.*

5. *Reforma agrară radicală.*

6. *Muncitorimii industriale i se asigură aceleași drepturi, ca și în statele industriale cele mai înaintate din Apus.*

O seamă de oameni superficiali s'au grăbit să declare sentențios, că actul dela Alba-Iulia cu hotărârile lui privitoare la minorități, este o mare greșală.

Noi, întemeiați pe o instructivă experiență colectivă de câteva decenii, cum și pe înțelegerea obiectivă a marilor adevăruri, devenite forțe morale ineluctabile, în conștiința universală, susținem cu toată convingerea sufletului nostru că el este un act de mare înțelepciune politică.

Și dovada ne-o dă nu numai satisfacția cu care a fost întâmpinată la Paris fapta noastră de-o s perioară demnitate, ci însăși atitudinea de surprinzătoare mulțumire, ce cuprinde succesiv și cele mai culte elemente din sânul poporului maghiar.

Vom menționa deci acest angajament de stat cu atât mai vârtos cu cât suntem siguri că el este o necesitate a civilizației umane și o justificată anticipație de drept public, care atinge deadreptul onoarea întra și extranațională a poporului românesc.

Prin urmare a doua etapă în politica noastră naționalistă, e aplicarea integrală și sinceră față de minorități a codificării din Alba-Iulia, sancționată de Regele Țării.

Simpatizarea vieții de stat românești numai așa va pătrunde în sufletul popoarelor streine, dacă ele vor vedea că România este un Stat de drept, care-și justifică domnia pe respectul desăvârșit al legilor fundamentale și pe executarea nedrămuită după unicul criteriu al dreptății obiective.

Nă vom feri așa dar de condamnabila duplicitate ungurească, care, aflându-se în străinătate liberalismul faimoasei legi de naționalități din 1868, îndrăznește și umbra să practice acasă cea mai odioasă sfidare a dispozițiilor ei. Urmasarea inevitabilă a acestei atitudini de cinism legal, a fost furtuna naționalistă

care în ascensiunea ei netemperată a sguduit adânc siguranța statului unguresc provocând în sfârșit distrugerea lui iremediabilă.

E așa de elocvent capitolul ruinei maghiare, și așa de palpabil prin desfășurarea ei, sub simțurile noastre, încât e de prisos să mai apelăm la exemplul Romei imperiale, care nioi odată nu se prezenta în înfruntarea învingătorilor sau cuceritorilor ca o putere asupritoare, ci ca o garanță a păcii interne prin acordarea celor mai largi libertăți.

Minoritățile din Transilvania trebuie să capete conștiința că patria lor nouă se înalță pe sentimentul legalității, că drepturile ce li s'au garantat nu sunt ficțiuni politice, ci realități sociale, cari tind să întăptuiască Statul tot mai bun al muncii și armoniei umane.

Și această conștiință rezultă din satisfacerea aceluși minim național, care le dă administrație și justiție în limba și prin oamenii proprii, dar mai ales care le recunoaște cu toată loialitatea libertatea culturii naționale.

Nimic nu este mai sensibil din revendicările naționalităților epocii moderne, de cât această latură strict și fletească a cărei atingere brutală a stârnit și în inima Românilor din Ardeal cea mai legitimă și neîmpăcată rezistență.

Grija noastră principală trebuie să se îndrepteze în chip statornic asupra acestei forme supreme de manifestare a vieții psihice, căci numai prin admiterea dezvoltării ei neștirbite, vom reuși să câștigăm minoritățile pentru o apropiere voluntară.

Le vom acorda deci școli în limba lor națională, pe cari sunt libere să le înființeze, să le conducă și să le întrețină din mijloacele lor materiale sau cu ajutorul statului pe lângă anumite condiții cari nu înșing interesele lor juste.

Programa analitică, manualele didactice, pregătirea, numirea și disciplinarea corpului didactic rămân în mâinile lor, statul rezervându-și în aceste privințe exclusiv prerogativele ce derivă în chip firesc din dreptul său de suveranitate și de armonizare a tendințelor naționale ste cu scopul suprem al Regatului românesc. Corespondența cu autoritățile statului o pot face în limba lor și înșuși statul va aza de ea întrucât o justifică necesități de ordin practic.

Intemeiați pe d cترینے pedagogice ca și pe obligațiunile noastre isvorâte din actul dela Alba-Iulia, nu vom impune învățarea limbii de stat în școlile primare ale minorităților. Experiențele noastre triste cu limba maghiară ne-au dat convingerea sigură că învățarea forțată a limbii românești ar fi cel mai potrivit mijloc, nu numai pentru compromiterea ei, ci cu deosebire pentru crearea conștiință și vinovată a reacțiunii naționaliste, zguduitoare de stat.

Hotărâți fără șovăire, a utiliza cu înțelepciune învățămintele adânci, pe cari ni le-a lăsat sistemul de guvernare maghiară, nu suntem dispuși să ne facem iubii de minorități prin metode de brutalitate, ci le vom lăsa lor facultatea de-a lua inițiativa introducerii limbii românești în școlile primare susținute de dânsese.

Și acest act voluntar va sosi cu atât mai curând, cu cât statul românesc va păstra și va desvolta mai stăruitor caracterul său de drept și dreptate față de toți supușii săi.

Să ne gândim puțin la pilda Angliei, care după războiul așa de sângeros purtat împotriva Burilor, a știut să-i facă cetățeni englezi credincosi, nu prin învățarea obligatorie a limbii lui Kitchener, ci prin acordarea celei mai generoase libertăți naționale pe terenu limbii și al rasei.

Dealtfel răspândirea silaică a limbii de stat în straturile minorităților, cu convingerea de-a vedea în aceasta recunoașterea domniei românești, este mai mult sau mai puțin o rătăcire de vanitate națională. Căci orice cunoscător al stărilor din Transilvania își dă perfect seama de adevărul, că încă sub stăpânirea maghiară limba de comunicație între țărănul ori micul industriaș ungur și sas, era cea românească.

Limba românească având deci și până acum o răspândire atât de largă suntem siguri că noua viață de stat va generaliza cunoașterea ei, fără să avem nevoie de legiferări speciale, căci împrejurările sociale și economice duc fără putință de împotrivire, dar pe calea unui proces natural, la întrebuițarea ei voluntară de către minoritățile naționale.

Falimentul limbii maghiare în școlile noastre primare ne-a întărit convingerea că masele populare nu învață o limbă străină pe băncile școlare, ci numai în largul vieții, unde lupta pentru existență le evidențiază în forme biologice și sociale necesitatea ei inevitabilă.

Fiind deplin lămurii asupra acestor adevăruri, pe cari ni le dă etnologia și sociologia, să îngropăm erorile de stat feudale relativ la obligativitatea legislativă a limbii oficiale și, urmând poruncilor etice și realităților democratice de azi, să reaşezăm problema naționalităților în poziția ei naturală.

Această metodă concentrează firele cugetării noastre obiective în concluzia următoare:

Minoritățile din Transilvania sunt expresiuni ale umanității. În calitatea această ele sunt îndreptățite la viață, proporțional cu valoarea sufletească și energia lor creatoare. Le vom asigura deci — constituțional — condițiile de dezvoltare liberă, punându-le în situația de-a avea cultură, justiție și administrație în limba lor națională.

Statul nu va interveni în mod polițial în desfășurarea liberă a vieții naționale a minorităților, ci va căuta prin măsuri înțelepte să netezească asperitățile ce se pun în calea adaptării lor la noile cadre politice.

Abuzurile individuale sau colective, ce s'ar ivi pe urma acordării acestei libertăți naționale, nu vor putea fi sanate privindu-le prin vechea și înșelătoarea prismă a subiectivismului politic pururea sentimental, ci exclusiv prin obiectivismul justițiar totdeauna rațional și egalitar, deci satisfăcător pentru cetățenii de orice limbă.

Aceasta este interpretarea adevărată și psihologică a problemei de naționalitate, pe care ne-o dă concepția *industrialismului modern*. Inlăturând teoriile feudale concentrate în formula asimilării brutale, industrialismul găsește deslegarea chestiunii naționale în joacă liberă, al forțelor economice și sufletești, cari în lupta socială universală, duc la supremația sigură și neforțată a celei națiuni care înțelegând mai adânc și mai practic rostul superior al existenței cosmice, îl realizează în formele cuceritoare ale umanității.

Așa se înfățișează — privită în sine — problema minorităților. Ea însă trebuie cercetată și în raportul ce-l are cu viața poporului românesc, ca factor conlucător de stat.

Oricât de mult am asigura minorităților libera lor dezvoltare etnică, totuși un sentiment de ambiție națională le-ar face să simtă mereu ca o jignire morală dominațiunea politică a unui popor, care în raport cu dăusele, se găsește pe-o treaptă de inferioritate vădită.

Și în adevăr, pentru noi, cari cunoaștem lucrurile din intuiție nemijlocită, nu mai e o taină, că această mentalitate există în sânul minorităților din Transilvania.

Intru cât nu suntem orbiți de vanități zadarnice, ei privim faptele în perspectiva lor reală și desinteresată, suntem datori să recunoaștem, că fără îndoială Ungurii și Sașii din Transilvania au un ascendent cultural și economic față de noi. El însă nu se prezintă ca un efect al superiorității de rasă, ci după cum înșiși își dau seama ca un rezultat al situației politice privilegiate, de care i-a împărțit cu mâna largă, veacuri de-arândal, puterea de stat.

Conștiința acestui adevăr ne face să suportăm cu liniște, cel puțin acum, în clipa câștigării domniei politice obiecțiunile de inferioritate care se ridică față de noi, precum suntem siguri că ele au să dispară și din camera sensibilităților naționaliste, după ce poporul românesc și-a deschis prin unitatea politică toate porțile civilizației libere.

Pe deoparte această atitudine morală a minorităților, pe de alta necesitatea consolidării regalității românești, ne pune înaintea celei mai importante probleme de stat: ridicarea neamului nostru la acel grad de superioritate socială integrală, care să justifice, nu numai actul unității naționale, ei și facultatea noastră de a servi scopurile umanității, în atribuțiile naționaliilor alcătuitoare de state.

În acest scop, e necesar să supunem unei revizuirii fundamentale toată viața noastră publică, și, constatându-i erorile sau insuficiențele, să armonizăm concepția noastră de viață cu evoluția uriașă de astăzi a cugetării și activității omenești.

Mi se pare că lipsa unei atitudini precise față de existență, fruct al coborârii în sine și al pătrunderii filozofice în desfășurarea vieții, a fost una din cauzele principale că, deși o parte a neamului nostru avuse condițiile de liberă dezvoltare, totuși viața lui de stat prezintă în funcțiunile direcționale surprinzătoare negațiuni ale ordinii universale.

Pentru a putea suprima aceste eclipse-tradiții din sânul clasei conducătoare, care prin aplicarea lor sistematică începuseră să contamineze întreaga societate, e necesar să se producă procesul lichidării valorilor artificiale, create de sistemul politicii feudale, și să se ridice în locul lor personalitățile, cari s'au afirmat prin o superioritate sufletească derivată din doctrina lor filozofică despre ființa și rostul lumii.

Această lichidare e *revoluționară*, când rezultă dintr'un act de forță, dar ea se poate înfățișa și fără sgușurii sociale, în formă *evoluționară*, când masele largi chemate activ la viața publică, sunt puse în contact nemijlocit cu realitățile spirituale elaborate de capetele gânditoare.

Negreșit că forma evoluționară, fiind mai firească și mai fecundă în rezultatele ei, va câștiga recunoaștere în rândurile noastre cu atât mai vădit, cu cât se știe că poporul românesc are un echilibru sufleteesc, care se ridică adeseori până la liniștea filozofică a stoicismului.

Prin urmare, vom introduce treptat în conștiința publică, cultul personalităților reprezentative și simultan concepția de viață pe care aceste personalități o personizează în legătură strânsă cu chemarea neamului românesc ca factor de stat și component real al societății umane universale.

Datoria noastră, supremă atât individual cât și social, se cuprinde într'o

tendință ascendentă de spiritualizare și laborizare a vieții, până la marginile extreme ale perfecțiunii.

Ambele activități sunt puse în funcțiune prin cele două mari forțe motrice: sufletești și economice, cari condiționează orice mișcare bio-socială și dau societății elementele necesare pentru constituirea ei politice și juridice.

Așa dar, vedem cum realitatea socială se formează pe deoparte ca emanațiune a culturii generale teoretice, iar pe de alta ca obiectivizare tehnico-practică a energiei fizice aplicate, fiecare tinzând spre expansiune calitativă și spațială cât mai desăvârșită.

Istoria modernă și contemporană ne demonstrează, cu destulă tărie în argumentația ei sociologică, adevărul că cele mai puternice popoare în funcțiune de stat au devenit acelea, cari au dus la cea mai avansată dezvoltare aceste două puteri creatoare, păstrând însă cu grije echilibrul lor prin cultul neînterupt al idealului etic în sufletul națiunii luptătoare.

Examinând sub acest unghi de cercetare viața noastră publică, ne încredințăm că, deși aceste două mari forțe nu lipsesc, totuși în raport internațional și chiar ca tendință de supremație politică în cuprinsul statului întregit, ele sunt abia într'un stadiu de devenire. Ne trebuie deci o muncă uriașă, întemeiată pe o nouă mentalitate, care să pătrundă ca o rugăciune în toate straturile sociale, dând naștere unui impetuos proces industrial și comercial.

Tăria statului de azi nu se rezumă numai pe doctrina politică democratică, ci mai ales se exprimă în plus — producția și schimbul liber pe cari le realizează industrialismul contemporan, punând în funcțiune toate energiile naționale.

Dar, după ce fenomenele economice stau în raport de cauzalitate cu viața spirituală, noi suntem datori să urmărim cu deosebită atențiune manifestarea noastră culturală.

Orice cultură socială este determinată de o întreagă serie de factori, cari obiectiv se concentrează în calitatea rasei, iar subiectiv în valoarea concepției pe care o reprezintă în operele lor personalitățile creatoare, ca sinteze produse în afară de înrăurirea mediului social.

Când ambele există, nu e nevoie decât ca statul să pună la îndemână mijloacele sociale, spre a îndruma societatea către un puternic și sistematic avânt cultural, propriu de a cuprinde orice domeniu al activității omenești.

În ce ne privește, știm din mărturiile științifice străine, că poporului românesc nu-i lipsesc nici calitățile de rasă, afirmate destul de convingător și surprinzător în războiul actual, precum suntem fericiți să constatăm și strălucirea necontestată a câtorva genii și personalități superioare.

Da că cu toate acestea nu suntem un neam purtător de cultură, cauza o găsim în influența defavorabilă a împrejurărilor istorice, politice și economice, cari ne-au împiedecat să democratizăm cultura românească.

Acum însă, când ni se oreează condiții etnice, prielnice, iar ideologia democratică biruitoare, frânge atâtea piedici politice și economice, avem toată faciltatea de a ridica statul românesc la o superioară forță culturală umană.

O adevărată și productivă cultură socială nu poate isvorî, decât din armonizarea celor două elemente constitutive ale ei: *personalitatea activă și*

masa receptivă. Izolarea uneia ca și inerția celeilalte, au fost pricina acelor bariere medievale, cari s'au ridicat și mai înalte în urma spiritului politic de castă între clasele sociale, făcând cu neputință apropierea și comunitatea sufletească, prin cultură, a indivizilor de aceeași origine și tradiție. Din această constatare s'a desfăcut adevărul filozofiei sociale de astăzi, care pune în forme categorice necesitatea și îndreptățirea supremă: de a culturaliza masele populare și a socializa valorile culturale reprezentative.

Pusă în această lumină, problema culturii sociale se prezintă practic ca un grandios proces sufleteș, pe care-l determină amestecul voluntar, izvorit din coborîrea genurilor și înălțarea maseilor, în aceeași tendință unitară spre idealul vieții terestre.

Acest proces sufleteș social, trebuie să se desfășure și la noi, cu atât mai mult, că ne găsim, cum am spus, într'o vădită dar explicabilă inferioritate culturală, care de acum înainte nu mai poate fi tolerată fără a ne expune aservirilor străine sau compromiterii demnității noastre naționale.

O scurtă privire asupra vieții culturale românești din Transilvania în raport cu organizația de aceeași categorie a minorităților de aci, ne îndreptățește să operăm grea trebură să îndeplinim spre a ne justifica dominațiunea politică.

Tabloul cultural al Transilvaniei (inclusiv Banatul și părțile ungurene)

ȘCOLI	Grădini de copii inclusiv azilele	Școli primare	Școli secundare	Școli civile	Școli normale			Școli superioare de fete	Teologii	Academiile	Universitățile	Școli agronomice inferioare	Școli de ucenici industriali	Școli de ucenici comerciali	Școli speciale de agricultură și montanistică	Școli speciale de industrie și comerț
					pentru învățători	pentru învățătoare	pentru grădini de copii									
Români . . .	5	2555	6	4	6	2	—	—	6	—	—	—	3	—	—	1
Străini . . . ung., sași sârbi,	1121	3728	53	140	12	9	4	7	7	2	1	23	173	32	20	41

Cifrele acestea prin disproporția lor izbitoare sunt foarte instructive, și pentru neorientați ele ar putea fi deosebit de descurajătoare, dacă situația poporului nostru s'ar judeca numai în perspectiva lor unilaterală.

Totuș chiar acest bilanț, așa cum îl culegem din statistica oficială maghiară, nu e în măsură să îngrijoreze prea mult pe bărbații noștri de școală, deoarece el este în cea mai mare parte un produs artificial al politicii ungurești.

De aceea nici nu e nevoie să intervină acum politica românească oficială pentru restabilirea echilibrului cultural, pentru că aceasta se realizează în mod firesc prin faptul desființării statului maghiar.

Prin urmare, datoria noastră nu va fi aceea de a suprima prin metode forțate cultura unghurească ori nemțească, ci exclusiv de-a repara nedreptățile săvârșite față de poporul românesc în cursul atâtor veacuri de prigonire.

Astfel cifra uriașă a instituțiilor de cultură pentru minoritățile naționale (în parte covârșitoare pentru Unguri) trece neapărat, având în vedere proporția numerică — în favorul Românilor.

Oăci toate aceste școli, au funcționat pe un teritoriu etnic curat românesc (cu excepția Sacuimi!), nu urmărind nevoile sufletești ale minorității turnice, ci tinzând spre de-naționalizarea noastră prin cultura unghurească nemijlocit octroată.

Deci sutele de grădini de copii și de școli primare maghiare sătești vor faceța de a mai purta eticheta statului de ieri, din simplul motiv, că populația rurală este total sau în mare parte românească.

Oăci desigur era o nedreptate ca grădinile noastre de copii să fie cercețate numai de 549 Români, pe când în acelaș timp cele maghiare siluiau aproape 12.000 de copilași de-ai noștri; asemenea găsim că 66.597 elevi români erau împinși în școlile primare unghurești, iar cele românești nu aveau mai mult de 163.000.

Statul românesc e dator să reintegreze neamul nostru în drepturile sale culturale, și această obligațiune nu implică numai elaborarea unui plan sistematic de acțiune protectoare, lipsit de orice nuanță agresivă față de minorități, ci în acelaș timp și o concepție nouă relativ la școala sătească.

Păstrând și în viitor ideea școlii de stat, pe care puterea politică o impune statului ca un corectiv legal al analfabeticii, suntem siguri, că învățământul popular va rămânea tot o problemă pur oficială, care nu va interesa în mod direct societatea.

Școala primară trebuie să răsară din sufletul satului și pentru nevoile lui, căci numai o instituție creată și susținută din inițiativă și sacrificii proprii, are viață, înfățișând o realitate socială. O adevărată culturalizare a maselor nu poate fi îndeplinită prin acțiunea unilaterală și quasi forțată a statului, ci numai prin colaborarea înțelegătoare a statului și satului, având acesta o deplină libertate școlară pe care statul o va educa, ajutând-o în biruință cu mijloacele sale materiale. Vom menținea și vom desvolta, prin urmare, spiritul de jertfă pentru cultură al neamului nostru din Transilvania rezervând intervenția statului numai acolo unde ea este reclamată de acordarea sprijinului sau de combaterea remitenței izvorite din ignoranță.

Așa dar susținem cu toată convingerea, că la baza școlii sătești și în general a tuturor instituțiilor de luminare populară, trebuie să stea voluntarismul cultural al maselor.

Acest ferment spiritual e tot așa de important și în desvoltarea instituțiilor suprapuse învățământului primar, deși vechile teorii politice puneau grija lor exclusiv în sarcina statului. Fără îndoială că e astfel de doctrină nu-i lipsită de temei, când ne gândim că aceste școale sunt chemate să formeze și concepția de stat a viitorilor cărmuitori politici, în vederea servirii marilor interese internaționale.

Cum însă regatul românesc se găsește acum într'un stadiu de nouă formațiune, e limpede că obligațiunile lui sunt așa de mari și multiple încât trebuie să le împartă cu societatea, spre a putea rezolvi în chip mulțumitor problemele capitale ce ating însăși existența lui.

Fără a-i cere totul, statul va căuta deci și pe terenul învățământului secundar, superior și profesional, să rectifice sistemul de opresiune, care pune populația covârșitoare într-o rușinoasă degradare culturală față de minorități.

În privința aceasta vom aplica dispozițiile acelei legi de naționalități, pe care Ungurii totdeauna au refuzat s'o execute, deși le-o ceream necontenit ca un minim național al revendicărilor noastre.

În înțelesul ei școlile secundare și superioare, trebuie să aibă ca limbă de predare limba majorității etnice din județul ori ținutul respectiv. Sub Unguri însă n'a existat în Transilvania o singură școală secundară de stat, care potrivit legii de naționalități, să fi avut limba de predare românească. Aplicând acum această dispoziție în mod sincer, aproape toate școlile secundare și superioare de stat, vor deveni românești.

Prin măsurarea acestora minoritățile nu se pot simți nedreptățite, de oarece nevoile lor culturale își găsesc satisfacerea în școlile con-esionale maghiare, cari sunt destul de numeroase și-și păstrează dreptul de existență în baza autonomiei bisericești, garantată prin actul dela Alba-Iulia. În ținuturile ourat maghiare, unde nu s'ar găsi astfel de școli confesionale și populația n'ar fi în stare să le creeze, statul poate influența sau ajuta el însuși școli de stat cu limba de predare maghiară, având aici și dreptul de a introduce ca studiu obligator limba română.

Firește că în toate școlile secundare și superioare limba de stat formează obiect de studiu obligator, fiindcă o admite atât pedagogia modernă cât și interesele de stat ale minorităților.

Din principiul libertății culturale recunoscut de noi pe seama minorităților, derivă îndreptățirea lor și la învățământ superior în limba națională. Astfel e just ca statul să introducă la unele facultăți universitare cursuri paralele în limbile minorităților, pentruca profesorii să-și câștige pregătirea în patrie și să înlăturăm în acelaș timp anomalia așa de periculoasă de-a tolera doctori suspecți trimiși de Budapesta ori Berlin.

Pe lângă o astfel de interpretare și aplicare practică a libertății naționale, care nu jigăeste, ei din potrivă acordă toate posibilitățile de dezvoltare sufletească, fracțiunile etnice de altă limbă vor fi pacificate prin mijloace firești, primind convingerea că au ajuns sub corectarea unui stat de drept, în care umanitatea stă mai presus de forță.

Prin aceasta poporul românesc își câștigă facultatea de a se întoarce în toată liniștea spre sine, îmbrățișând voios și sistematic înarea problemă a înălțării sale culturale.

Noi nu ne putem mărgini numai la o acțiune de egalizare cu nivelul cultural al minorităților, ci suntem datori, pentru justificarea hegemoniei noastre, să superiorizăm cultura românească așa de mult, încât ea sa devină cu timpul un izvor sigur de socializare a tuturor elementelor din cuprinsul statului românesc.

În acest scop, marele număr de școli secundare, superioare și profesionale, cari își deschid porțile pe seama noastră, trebuie să fie așezate pe temelia celor două principii fundamentale ale zilelor noastre: libertatea și democrația. Ele sunt cadrele moderne, în al căror cuprins sufletul românesc va fi dezvoltat după tradiția lui istorică și purificat în lumina civilizației latine, surghiunită atâta timp de improvizația silnică evree maghiară.

Școala culturii românești nu poate fi concepută decât pe activarea iubitoare a cultului marelui și caracterului, cele două note de sinteză care ilustrează în orice timp adevăratele personalități reprezentative.

Prin chemarea la viața spirituală a marelui sătești, se deschid acele uriașe rezerve sufletești, cari, favorizate în desfășurarea lor națională de protecțiunea legală a statului, ne vor da marile valori literare, artistice și științifice, chemate să revoluționeze ougetarea românească.

Reformele politice și sociale decretate în sens democratic, vor contribui prin aplicarea lor obiectivă la o surprinzătoare socializare a energiilor populare, cari sub îndrumarea spiritelor de elită, ajung să înțeleagă și să creeze națiunea în formațiunea ei de stat.

Trecerea poporului nostru din stadiul etnic la categoria politică de națiune reclamă în mod imperativ o schimbare fundamentală de mentalitate pe care n-o poate săvârși decât cel mai intensiv proces cultural și economic infiltrat conștient în toate manifestările vieții românești.

Dupăce caracteristica statului modern se afirmă cu deosebire în bogăția lui industrială și comercială, e firesc ca noi, așa de modest reprezentați, să desfășurăm o energie titanică, pentru industrializarea vieții românești care prin dezvoltarea ei necontenită, să cucerească deplin și industriile străine.

Poporul românesc are calități suficiente pentruca, luminat statornic de o înaltă înțelegere a vieții, să creeze prin munca lui socială pe pământul Daciei reînviată, **civilizația românească**, superioară prin strălucirea sa etică și cuceritoare prin universalitatea concepției sale.

Abia atunci — peste un veac probabil — când această civilizație va domni fără concurență în toată expansiunea ei integrală peste România întregită se va putea vorbi și de asimilarea minorităților ca de un proces natural, pe care-l va îndeplini puterea amănitoare a civilizației românești.

Aceasta este unica formă de asimilare, pe care o putea primi și spre care avem îndreptățirea să râvniim, căci ea rezultă de o parte din respectul legilor eterne ale umanității, iar de alta din recunoașterea voluntară a superiorității sufletului românesc.

Iată cum privim noi problema minorităților din Transilvania în raport cu viața și cultura românească.

Experiența noastră politică și exemplele evoluției universale, ne dau siguranța să credem că această concepție — elaborată în lumina științei sociologice — este cea mai corespunzătoare pentru îndrumarea reală și cumințe a Statului românesc spre adevărata unitate națională.

De aceea vom și continua cu metodică stăruință noua politică de stat, care nu este pentru poporul românesc din Transilvania numai o obligațiune de onoare națională, ci în același timp și o mare faptă de înțelepciune istorică.

Sibiu, Mai 1919.

Studiul s'a reproduș din „Arhiva” cu unele îndreptări făcute de autor, cari i-au scăpat din vedere la prima redactare.

BCU Cluj / Central Library Cluj

BIBL. UNIV. CLUJ
Nr. 3584 B.A.L.